

Titel: Tanker om Præsternes Gaarder og Jorder samt disses Indvikling i det skadelige Fælledskab. Af Philander.

Citation: "Tanker om Præsternes Gaarder og Jorder samt disses Indvikling i det skadelige Fælledskab. Af Philander.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 1*, ?/Kanneworff, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_001-shoot-workid1_001_012.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 1

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Tanker om Præsternes Gaarder og Jorder samt disses Indvikling i det skadelige Fælledskab. Af Philander.

Kiøbenhavn 1771. Sælges hos Kannemorsk i Silkegaden No. 66.

2
3

Aldrig troer jeg andet, end at enhver Rettænkende har læst Planen til en staaende Penge-Løn for Præsterne med samme Forundring, som jeg. En Præst gjør det daarligste Forslag for sin egen Orden, skadelig for Staten og umueligt at iværksætte. *)

Urimeligheden kom vist for Lyset, naar Penge-Lønnen skulde udbetales, thi Kongen fik aldrig det ind, som han skulde give ud til Præsterne, og naar der, ved mange Tilfælde, ikke var Penge i Cassen, skulde Geistligheden sulte. Det er langt fra vor retfærdige Christians Tanker. Skadeligt var det for Staten, den

*) Ser en Bog: kaldet Plan til en aarlig staaende Penge-Løn for Præsterne paa Landet.

4

fortrængte Bonde fik en Byrde ved den umaadelige Afgift af hver Tønde Hartkorn, som han aldrig kunde bære; Lollands fede Land vilde sukke ved en Afgift af 7 Mk. Tønden overhovedet; Forslaget er saa sammenfiltet, at et heelt Finanee-Collegium kom i Vilderede om det skulde udføre det; Kongen vilde tabe og Almuen trykkes ved sliq Forslag. Den allerstørste Deel af Præsteskabet, som sidder virkelig med langt ringere Indkomster end Autor uddeler, vilde vinde, NB. i Fald Sagen var muelig og kunde have Bestandighed; men Præsterne bleve da anacoreter, afsondrede fra al borgerlig Omgang og halv saa nyttige for Staten, som de nu virkelig ere i mange Henseender. En ærlig Patriot i Magazine for Friheds-Skrifter No. 64. Har saa grundig igiendrevet ham, at mig derved er betaget den Umage. Vi har tilforn i de skinhellige Tider haft de Geistlige, der under Helligheds Maske, har tordet anføre deres besværende Samvittigheder over alt for store Indkomster, og har foreslaget, at deres Sogner burde formindskes, enten ved nye Menigheders Oprettelse to af een, eller ved visse store Afgifter deraf. Men Enden har viist, at de med saa-

5

danne hykkelske Forslag har sigtet til at opsvinge sig paa Bispestole eller andre høie Værdigheder i Ordenen. Saadanne Forslag kommer gjerne af Egen nytte eller af det, hvormed der sielden sigtes til det almindelige Beste. Jeg vil ikke just beskyldte Autor, og ikke engang tænke Ham den Taabelighed til, at han i vore Tider skulde have saa stor Indbildning om sin Duelighed, endskiønt den kritiske Journal No. 26. har afmalet ham i en stridbar Gestalt; jeg vil derfor spare Bleks Udgydelse, og havde ikke engang meldet om denne Piece, dersom ikke en Satz af min Skolelogica havde hængt mig i Hovedet, nemlig *contraria juxta fe pofita magis illucefcunt*; rhi naar man læser ham, og siden en Philocosmus, en Mand, hvis Fortienester overgaaer min Berømmelse, da er den første som Natten imod Dagen. Da seer man hvo der har den rette Indsigt i og Hensigt til det almindelige Beste. Den første vil som hin Philopatreas, gjøre Præsterne med Tiden til Standere og Betlere; den anden vil gjøre dem til nyttige Borgere i Staten. Den første vil berøve dem deres Gaarder og Jorder; den anden vil, at deres Gaarder og

6

Jorder skal være det, som nogle virkelig ere, og flere kan blive, Agerdyrknings Skoler i Landet. Hans Forslag pag. 100. og følgende, (om at give Præsterne deres Jorder samlede ved deres Gaarder, og ved en kongelig Forordning at skaffe Præsternes Jorder ud af det Vilderede og Fælledskab de ligger i) indgiver ham de Ord, som han pag. 110. siger, at formedelst den Indflydelse som den Stand har i Almuen, kan man ved den udrette Mirakler. Denne Satz er værd at overveie og udføre.

I.

Vi forbigaae at igiendrive den Hykkelske Smag: at Præsterne bør ikke have med jordiske Ting at bestille; naar Engle bliver Prædikantere, gaaer det maaskee an. Vi foragte den gamle misundelige Snak: at Præster skal blive ved deres Bibel, og ikke befatte sig med politiske og oeconomisike Ting. Naar Selvraadighed og Dumhed skal herske i et Land, da skeer det best ved at paalegge Geistligheden Taushed.

7

2.

Skal ikke Præster beslutte sig at være gode Borgere, i flere Henseender end mange andre? deres Videnskab og Levemaade skal gjøre dem til Lys. Den blotte sorte Dragt gjør det ikke. Indsperrede i et lidet Huus, for blot at tale hver syvende Dag, udretter de ikke den halve Nytte for Almuen. De Videnskaber som vore Tider har sat i noget Lys, skulle snart fordunkles, i det mindste bleve de allene indskrænkede til faa Personer og faa Slæder. Hvad nyttede det da de unge Studerende, at høre Collegier i Physica og Geometrie, høre Forelæsninger i Botanik, Medicinen, Oeconomie og videre, naar de, som Forsynet sender ud som Ledere for Almuen, skulde strax dømmes til, at forglemme inden fire Begge de Videnskaber som de havde faaet Smag paa, og udelukkes fra den duelige Natur, det Værksted hvor disse skal udøves. Sprog fra østerland, Talmud og Caballa passer sig best i en mørk Eenrum, men de Videnskaber som er til virkelig Nytte for et Folk, de der skal hielpe Landet i trange Tider,

8

de der skal frie Folket fra Armod, og Riget fra Undergang, de Videnskaber bør udbredes, de bør læres, drives paa og forplantes, næst Guds Kundskab i alle Landets Kroge; og hvorved skeer det bedre, end naar Geistligheden, der boer i Hele Rigets Omkreds, faaer Materie til at arbeide baade Practice og Theoretice.

Den Flid, hvormed Præsterne i sær paa nogle Aar har lagt sig efter de Videnskaber, der har Indflydelse i Landvæsenet, Agerdyrkningen, og den Oeconomia publica, som beforder Rigets Velfærd og Velstand, er noksom bekiendt. Derom vidner de mange gode og nyttige Afhandlinger i det oeconomiske Magazin igiennem alle dets Tomer. Derom vidner de mangfoldige af den brave Pærst og store Landmand Hr. Provst Lüder udgivne Skrifter, i mange Slags Gestalter, indrettede til Almuens Underviisning. Ikke at tale om det af ham oprettede Sælskab, under Navn af det kongelige danske Ager-Academie, Hvis

9

Lemmer, meest af Præstestanden, sees i vor Stats-Calender; herom vidner den brave Mands Hr. Otto Lützens Skrifter og Afhandlinger. Foruden mangfoldige andre smaa Tractater og fuldstændige Afhandlinger om saadanne Ting, som i Næringssager henhører til det almindelige Beste, og hvoraf endeel ere kronede med kongelige og andre publicque Præmier; herom vidner den Hob af Geistligheden, som har den Ære at være Medlemmer af det høistnyttige Landhuusholdnings-Sælskab.

4.

Og at det ikke er blevet ved blotte Speculationer og theoretiske Afhandlinger, derpaa kan gives de sikkerste og offentligste Vidnesbyrd. Hvor stor Praxin har ikke forberedte Provst viist i Landvæsenet. Hvo der ved Glücksborg har seet hans Anlæg og Indretninger i saa snever en Cirkel, som hans Jorder ere, maa falde i Forundring over Mandens Flid og Indsigt, og ønske, at han havde haft en større Mark at ar-

10

beide i. Han sender til alle Rigets Hiørner Humle-Rødder og Potatos & c.

Hr. Knud Lang i Wilslef ved Ribe-Kandten, kronet for et par Afhandlinger med tvende Medallier, er saa lykkelig for nogle Aar siden at komme ud af Fælleddskab, forandrer og forbedrer sine Jorder til det forhen utrolige. Jeg har ikke hans Tilladelse, men udbeder og venter den, til at publicere noget af en Skrivelse til mig, dateret 29de Junii 1771; Pennen, siger han, vil nu ikke ret falde for mig til at skrive, men jeg har derimod med saa meget desto større Flid lagt mig efter at practicere i Land-Oeconomie, som en Frugt af Fælleddskabets Afskaffelse, og derfor gjort en saadan Forandring og Forbedring paa min Præstegaards Avling, med en Bekostning af 5 til 600 Rdlr., saa at dets Lige vel neppe skal findes i Dannemark. Men hvad om Kongen nu i det samme tager vore Gaarder fra os, som nogle Taabelige og Misundelige projectere, da var ingen mere for: næmnet og slettere belønnet, end jeg; saa

11

vidt hans Ord. Den Frygt han melder om tilsidst, er vist uforudnøden; thi vor store Christian handler efter Viisdom og Retfærdighed, han seer til Fortjenester og det Nyttige for sine Lande.

Hr. Christian Friis beforder Fælleddskabets Ophævelse, faaer sine Sognemænd til at sætte dette høistnyttige

Arbeide i Værk, og faaer en kongelig Belønning.

Hr. Magister Johan Arnd Dyssel, kronet med tvende Medallier, først bekiendt som Poet, bliver det siden som Practicus i Natur-Historien og Land-Oeconomien. Med et geometrisk Instrument i Haanden, beseer Han Forbierget Møens Klint, afmaaler Klipperne, undersøger deres Jordarter, for at give os en Beskrivelse derom. Som Physicus leverer han os Observationer om Luften og Vandet i Lolland; som Landmand (imedens han var Præst i Nustrup) faaer han Byemændene til at udskifte deres vidtløftige Enge, og ved Grøfter, Demninger, samt tvende Slusers Anleggelse over Nips

12

Aae, faaer sligt et Arbeide sat i Værk, som faa Byer skal fremvise. Byens moradsige Gader overtaler han Byemændene til at broelegge efter Snoer fra Ende til Ende, og selv paatager sig frivillig at lade legge over 3000 Qvadrat-Alen, det var hans Lykke den Tid at boe iblant Bønder, som havde Frihed og Eiendom, og saa lykosaligt et Folk.

Hr. Provst Hurtigkarl anlegger og fortsætter et Teglværk, og opfinder selv at brænde Steen af mange Dannelser, til Fontaine-Render, til runde murede Brønde, Tagsteen, hule og flade & c.

Haderslev-Huus Amt havde maaskee aldrig drevet Teglværkerne saa høit, dersom ikke en Præst, Hr. Lago Wedel, havde først begyndt dermed, og bragt det til den Fuldkommenhed, at man neppe kan eftergiøre Stene af saadan Godhed og Varighed.

Hr. Trøiel, som har givet os en forbedret Oversættelse af Lüders, om Humles

13

Anleggelse, har ved sin Praxin i Agerdyrkningen opvakt de fynske Bønder i sin Egn, til en priselig Efterstræben, saa at en Bonde er blevet bæret med et offentlig og kostbar Præmium.

Hr. Thun gjør de lykkeligste Forsøg med Inoculationen imod den fordærvende Qvæg-Sygdom. Kort sagt! her kunde opregnes mange, og flere Exempler til Beviis paa den Fremgang og Nytte, som Landvæsenet allerede har vundet, og endnu mere kan vinde, just derved, at Præsterne ere beskiefte med Landhuusholdningen og Agerdyrkningen, og hvor skulde alt dette være skeet, om de vare skildte ved deres Gaarder og Jorder?

5.

Men endnu standser dette Haab om Landets Forbedring meget, saa længe Præsterne ikke faaer deres Jorder for sig selv, afskildte fra det fordærvelige Fælleddskab; thi hvor noget nyttigt og stort er sat i Værk, der har først den største Anstøds-Steen mattet

14

være borttryddet, nemlig Fælleddskabet. Vilde Kongen noget snart tillade, og ved en alvorlig Forordning befale, at Præsterne skulde have deres Jorder udskilte fra Bøndernes, da tør jeg bekræfte, at Philocosmi Ord ikke ere overdrevne, naar han siger, at derved skulde skee Miracler.

6.

Det første og største Mirakel vilde blive dette, at Kongen derved allersnarest fik sin Villie om Fælleddskabets Ophævelse sat i Værk. Jeg tør kalde det et Mirakel, om Kongen opnaaer dette, saa længe det skal skee ved blotte Tilladelser, eller saa længe det skal henstilles til Proprietairerne, som en Sag, den Kongen gierne saae. Man seer hvor slet den sidste Forordning om Fælleddskabs Ophævelse imellem Bye og Bye efterleves. Hvor er der vel begyndt derpaa? Proprietairerne lurer saa hen ved denne, saavelsom mange andre Forordninger, de vil altid paamindes et par gange, her maa ringes første og anden gang, førend de lystre. Det kunde vel bevises, at

15

en trodsig Proprietair for sin Fordeels Skyld har bestandig hindret dem der har trængt paa Fælleddskabs Ophævelse, ja end mere, har tordet i Ting-Protocollen givet sin skriftlige Forsikring, at det aldrig skulde skee. Saadan Trodsighed burde straffes og bøies. Førend denne høistnyttige Sag bliver for Alvor angrebet overalt, er der lidet som hist og her i Stykkeviis og med megen Besværighed kan udrettes, saa got som intet. Men saadan en Forordning vilde hielpe tilfulde; thi naar først Præsternes Jorder skulde uddeles, da skulde man først see hvor denne Forandring vilde drive paa de andre Byemænd til at forlange det samme, da var det først at Majestæten kunde være vis paa, at hermed skeede vor Villie.

7.

Ved denne Forandring vilde ufeilbarlig Præsternes Jorder, som nu overalt, endog i nærværende forvirrede Tilstand, overgaaer Bøndernes, blive langt bedre og ordentligere dyrkede. Nu maa en Præst følge Byens Vedtægt; han kan ikke røre sine Agre før

16

eller sildere, end den usleste Bonde, thi alle skal følge Byelovene. Nu kan en Præst ikke gjøre mindste Forandring. Mangt et Stykke Jord gav større Fordeel ved at ligge til Græsbund, men hvor kan det skee, naar det ligger iblant de andres, uden man vil give Græsset til Priis de Aar en Mark ligger i Udlæg. Mangt et Stykke var fortreffelig til at besaae med Klever, den høist fordeelagtige Sæd; men da Klever maa have Fred endogsaa Vinteren over, saa maa man lade være, just fordi det er i Fælleddskab. Hundrede slige Uleiligheder flyder af Fælleddskab, og hindrer Jordens Forbedring. At Præsternes Jorder ere nyttige for Staten, og derfor af de fordums vise Konger dem tillagde, som vilde, at Præsterne skulde være Bønder, ja gode Bønder for Landet, det har den grundige Philadanus noksom viist i hans Undersøgelse første Hæfte fra pag. 64., ja han giver uomstødelig Beviis paa, at de virkeligen ere det, endog i nærværende Stand. Hvor meget ville da deres Jorder, naar de ved Fælleddskabs Ophævelse bleve bedre dyrkede, blive

17

til langt større Nytte, endog i andre Henseender.

8.

Thi Bønderne, som hver Dag saae for Øine, at Præsternes Jorder, ved nye Indretninger, ved anden Behandling og bedre Dyrkelse gave større Frugter, skulle stræbe at efterfølge samme Behandling. Jeg vil ikke tale om den Indflydelse, som en Præst har i Almuens Tænkemaade, naar han har vundet deres Fortroelighed, kan han overtale og lede dem til hvad han vil. Men her er andre Aarsager; det er ikke altid Dorskhed, der lader en Bonde hænge ved det Gamle. Her er en Frygt for Tab; han har ofte Lyst, men ikke stor Evne til at gjøre nye Forandringer, skulde det mislykkes, tænker han, saa blev du ødelagt og beleet. Derfor bliver han ved det Gamle, som han idelig er vandt til, om det end vanhældes, og taber han Aar efter Aar, saa undgaaer han dog Naboernes Spot, der handler ligesaa. Men hvad Mod fik han ikke til at vove nye Forsøg,

18

naar han saae, det gik an uden Hexerie for Præsten. Endogsaa Gierighed og Misundelse, som ellers ere Laster, skulde virke det Gode, at Bonden, deraf drevet, skulde tragte efter samme Fordele af sin Jord; jeg vil vise de som herom tvivler, hen til de Steder, hvor Præsterne, ved at komme ud af Fælleddskab, har giort nogen betydelig Forbedring. Der vedder jeg een imod hundrede, at de skal finde Bøndernes Gaarder langt bedre end andensteds.

9.

Endnu en Fordeel heraf blev denne: At Bonden blev mere nødt til at grøfte og holde Vandet af sine Jorder; thi naar Præsten lod sine Jorder forsyne, ikke alleneste med Hovedgrøfter, som Grændser omkring hans Mark, men og mange mindre Tværgøfter, thi dette er Hovedsagen, i sær ved Engenes Forbedring; saa blev Naboen nødt til samme nyttige Værk, for at føre Vandet fra sine Agre. Efter Lov og Billighed burde han ikke møde for det tilflydende Vand, og vilde Han ikke finde sig deri,

19

saa kan en snild Landmand lettelig finde paa, efter Situationens Beskaffenhed, at foraarsage den Trodsige en liden Oversvømmelse paa sine Jorder. Den Sag om Vandets Fraledelse kan der ikke nok drives paa, man maa ærgre sig over denne Forsømmelse, helst i de lave Lande. Proprietair, Præst, Bonde seer, tilstaaer og beklager, at de aarlig mere og mere taber ved del Vintervand, og det om Foraaret opsmeltede Sneevand, som bliver staaende paa Agrene, og borttager mange Tønder Sæd, fordi Grøfterne, hvortil Ager-Rennerne skulde flyde, aldrig bliver opgravede; om een aldrig saa vel forsyner sine Agre med Vandfurrer, hielper det ikke, naar Naboen og de andre ikke gjør det samme; her ligger mange Domme, ja kongelige Ordres om den Sag. Her spørges offentlig, hvad Middel her er imod den skadelige Efterladenhed, men hvad hielper det! Hvad hielper det at et Collegium spørger, og Patrioter svarer, naar de nyttigste Anslag aldrig bliver satte i Værk: Kort! vor Land-Politik er slet bestilt. Amtmændene glemme saadanne Ting; hvad hielper Kongens

20

Bekymringer, Omsorg og Befalinger til Landets Beste, naar de allene oplæsts og henlægges. Gud send dog en patriotisk Aand i Betienternes Hierter, til ar understytte den beste Konges Villie, eller og en Nidkierheds Aand i Kongens Hierte, til at straffe forsømmelige og unyttige Betientere! Hvor er det Sted, hvor vore nyttige Forordninger til Landvæsenets Opkomst sættes i Værk? forunderlige Dumdristighed! at laaee endog de nyeste Ordres i Glemmebogen. Hvor er den nye Forordning om øde Gaarders Opbyggelse? hvor mange

Garder ere opbygte? hvor mange Mulcter ere for den Forsømmelse, eller rettere Foragt, fordrede og inddrevne? man har ikke engang efter Befalning æsket Præsternes Attest. Hvor er den om Tjenestefolk paa Landet? hvor er den om Fælleddsskabs Ophævelse? de med flere ere cassetede; thi at de aldrig adlydes, men trodses, det er endnu værre. Den viseste Salomon kan intet udrette, naar han har dovne og utro Embedsmænd. Skal Kongens Villie skee, da maa den sættes i Værk; skal Fælleddsskab ophæves, da man

21

det alvorlig befales og begyndes paa; gid da Begyndelsen maatte skee med Præstegaardene, saa fulgte nok Resten. Denne Begyndelse

er den letteste, visseste og kraftigste, til at drage den almindelige

efter sig. Det Menneskelige Sind man opvækkes ved Exempler, naar Almuen seer at en Forandring lykkes for een, løber den villig og drigstig efter samme.

10.

Jeg veed vel at herimod vil møde tusende Indvendinger; den Skiebne har alle nye Forandringer; det er og billigt, ja forsigtigt, baade at give og tage imod Indvendinger. Men her i denne Sag seer jeg dog ingen, som jo let kan besvares. — Man vil spørge:

a) Hvorledes skulde Sagen begyndes? Een kongelig alvorlig Forordning derom gjør Begyndelsen; Præsten skal have al sin Gaard tilhørende Hartkorns Jord for sig selv, udelukket fra al Fælleddsskab med Byemændenes. Kan han ef-

22

ter Byens Beliggende ikke faae al sin Jord omkring eller ved Gaarden paa et samlet Sted, saa lad det skee paa to, ja tre Steder, dog paa hvert Sted et samlet Stykke. Bonden veed lige saavel som Præsten, Hvor meget Jord der hører til Pæstegaarden. Det kan maales. Der ere nu omstunder nok som kan forrette dette lette Landmaalerie. Bonden kan selv see at der ikke tages for meget.

D) Vil een paastaae, at Han mister Herved et bedre Stykke, og faaer et ringere. Vel! lad Præsten faae saa meget mindre paa Maalet, og give fra sig en større Qvantite for en mindre Bonite. Lad Præsten nyde samme Skiel, om den Jord han gaaer fra er bedre. Den saa kaldede siette Jord, bliver nok ved bedre Behandling god.

23

c) Hvad skal man gjøre ved Græsgang og Engbund?

ligesom ved Pløielandet.

d) Hvorledes faaer Præsten alt dette indelukket

og indhegnet? Rom er ikke bygt paa engang; Tid efter anden, og alle paastødende Byemænd bør hielpe ham, at lukke det halve Maal; thi de har selv Lukkelse og Nytte deraf lige med ham.

e) Hvormed skal der grændses og lukkes? hvor

det ikke kan skee med Giærsel, der maa Grøfter gjøre det.

f) Disse mangfoldige Grøfter vil jo tage uendelig

meget Jordsrom bort? Endeel, det er sandt, men dette erstattes ved Vandets Fraløb, og den opkastede Vold af Grøfter, vil om faae Aar betale sig selv ved det Græs den frem-

24

bringer, og atter om faae Aar skal man see oven paa Digerne smukke levende Giærder af Slaaentorn, Heggetorn og Hassel, samt en deilig Rad af Piletræer. Sandelig mine Landsmænd! dersom I havde seet de Steder, hvor Fælleddsskab er ophævet, I skulde tilstaae, at saadanne Eenmærker ere ligesaa yndige, som en Urtehave; thi nu gjør Præsterne inden for Hovedgrøfterne mindre Afdelinger, saa lige som en Snoer, for at faae sine Jorder inddeelte til flere og mindre Marker, der desbedre kan giødskes og behandles. I hiin Krog har han en Plads med Klever, der forlyster Øiet og betaler sit Opholdssted i 3 Aar uden hans Møie, alleneste at det maa have Huusfred, naar det er død og borte, efterlader det enten en Skat i Jorden

25

ved riig Kornhøst, efter saa lang Hvile, eller en med Græs rigelig begroet Plads, paa denne staaer et par Køer

i Tøier, der knap kan slæbe deres udspilede Yver, de længes efter Pigen der skal udtømme dem; hun bringer i en halv Time mere Melk tilbage fra disse to, end hun forhen ved en halv Dags Omløben bragte fra 6 forsultene paa Fælleden. I hin Ende bliver, et Stykke gammel Jord rensed og beredt til en bedre Afgrøde, ved en Sæd af Hamp, Hør og Potatos. I det Stykke Side, og forhen saa kaldede sure Land, er en Havre-Sæd, der i sin Væxt har naaet en Karls Høide, Hans Peersen eiede det forhen, og soer paa, at den Plads var ikke værd at sætte Plov i; thi det var et bandsat Stykke fuld af

26

Tuer og Stære-Græs. Jeg vedder, at om 3 Aar skal der være en Eng paa mange Læs Høe, Neden for i den laveste Ende er gravet en Fiskepark, for at trække Vandet og tørre Jorden.

Slider Slaver! Lust-Casteller! vil den Modtvillige sige, Indbildninger paa Papir seer vi nok af, men hvor vises det Virkelige paa Marken? kiere Ven! reis hen til de Steder, hvor saadan Udskiften er skeet, reis til det Schlesviske, der faaer De Troen i Hænde. En Gesner burde beskrive de Steders Herlighed.

g) Paa hvad Tid om Aaret burde dette Værk foretages? om Efteraaret, naar Markerne ere tomme, men Udmaalin-

27

gen burde foretages om Sommeren, at man da, saasnart Kornet var inde, kunde begynde med den virkelige Inddeling, naar man i Forveien havde afgjort, hvor Præsten skulde have sine Jorder samlede.

h) Men den Mand som fik sit Vederlag i Præstens ugiødskede Land, og havde mistet sit giødskede, ham skeede jo Uret? ingen bør lide Uret; til den Ende burde Præsten give ham, og skaffe ham udført saa meget som han næste Aar beviisligen havde giødsket, og paa den anden Side burde Præsten nyde samme Ret, naar hans giødskede Land tilfaldt en anden.

i) Men om denne Forandring skedte i et Naadsens Aar, hvad da? det Aar

28

kunde skride over, saa skeede hverken Enken eller Successor Uret. Det er ikke sagt at denne Udskiftelse skulde skee over Hals og Hoved, men det var nok, naar Hans Maiestæt vilde give en allernaadigst Forordning og alvorlig Befaling, at det maatte og skulde skee efterhaanden, saa drev Vedkommende nok selv paa, at dette som snarest blev sat i Værk.

II.

Jeg hører herved en græsselig Knurren iblant den lille trodsige Deel af Proprietairs. Den herskende Hr. von Exlex brumler, og sværger paa, at han ved Liv og Siel ikke taaler den Calfatren iblant hans Bønders Jorder; han har og øver saa fuldkommen Souverainitets-Ret over sine Godser, som Kon-

29

gen over sit Rige. Hvo kan befale Ham det? høimægtige Herre! De behager at afgjøre den Sag med Kongen. Jeg usle Orm tør ikke sige dem imod. Hr. Nimrod, den vældige Jæger, bander paa, at derved skeer Indgreb i hans Jagt-Ret, og bei seiner Seele! skal Han ride Præstens Leed i tusinde Splinte. Vældige Herre! Leedet er for stærk, men ansee i Naade Præsten som deres underdanige Menagerie-Mester, han fornøier sig om Aftenen ved at høre den fløitende Vagtel og den skræpende Agerhøne, de gjør ham ingen Skade, og Han ikke Heller dem, Han lader dem i Fred og Roe udlegge deres Eg, og udrue deres Unger i sine Indlukker. Den sidste bliver ganske vist med alle sine Kyllinger i Vænget til om Efteraaret; naar de ere voxne, vil Præsten selv lade dem vide Hvor mange Flokke, og Hvor lykkelig Yngelen har været. Naar De er en sand Patriot, skal

30

han med Fornøielse aabne Dem Leedet, derved spares De fra et farlig Spring; og naar Jagten er til Ende, udbeder han sig den Ære at beværte Dem med en Skaal Caskee, eller en Limonade, som kiøler en hidsig Jæger. Videre hen i Tiden, naar hans Vinter-Sæd er lagt, vil han underdanigst bede, at deres Skytte maa pudse ham Vildgiæssene bort.

12.

Hvad videre Indvendinger man vil gjøre, erbyder jeg mig altid at besvare; thi for nærværende Stund seer jeg ikke flere af Betydenhed end dem jeg selv har gjort mig. En Anmærkning maa jeg endnu tillegge; nemlig: At ingen Stand kan med større

31

Billighed ønske, og med større Upartiskhed udbede sig den Lykke, at faae sine Jorder ud fra det fortrædelige og landfordærvelige Fælleddskab, end just Præstestanden; thi først befries den fra mange Bryderier og Fortrædeligheder med et Byelaug, dernæst betænke man, at deres Flid og Bekostning med deres Jorders Forbedring, som ikke ere Ejendomme, kommer sielden deres Børn og Arvinger til Nytte, men stedse Fædernelandet. Og til Bekræftelse paa alt hvad jeg har sagt, vil jeg slutte med disse Philocosmi betydelige Ord i hans Brev til

Philodanus pag. 6.: Jeg er overbeviist om, at med mindre Getftligheden i denne Fald hielpes til rette, vil

32

Det blive det største Tab for Staten, at see deres Jorder længere hen hvile i den fortvivlede Vilderede, hvori de ligger med andres. Samme Sandhed er jeg vis paa, er en ubehagelig Sandhed for mange interesserede Herremænd, hvorfor jeg ret glæder mig ved, at ingen kiender mig.

ikke heller

Philander.